

บ่งการพิเศษ เสถียรภาพแห่งแผ่นดินไทย

เรื่อง "ธ สถิตในดวงใจราษฎร์ พระบารมีแห่ง “สืบสาน รักษา ต่อยอด” กับการสร้างชาติที่มั่นคงและยั่งยืน”

น.อ.หญิง ปกสร สุริโย ลำดับที่ ๔๖ สัมนนาที่ ๓

นักศึกษาหลักสูตรการทัพอากาศรุ่นที่ ๕๙

ประเทศไทยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยาวนานด้วยรากฐานอันแข็งแกร่งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยมี "สถาบันพระมหากษัตริย์" เป็นเสาหลักที่มีอายุยืนยาวจากความเป็นชาติไทยได้ สถาบันอันเป็นศูนย์รวมจิตใจแห่งนี้ ได้ธำรงไว้ซึ่งอธิปไตย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ของชาติในทุกยุคสมัย ความมั่นคงของประเทศจึงมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงอาวุธยุทโธปกรณ์หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่หยั่งรากลึกอยู่ที่เสถียรภาพของสถาบันหลักทางสังคม ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนและสัญลักษณ์แห่งความมั่นคงที่แท้จริง พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงสืบสานพระราชปณิธานของ สมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ด้วยแนวพระราชดำริ "สืบสาน รักษา และต่อยอด" เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรและความวัฒนาสถาพรของราชอาณาจักรไทย แนวทางนี้มีใช้เพียงการธำรงไว้ซึ่งสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ แต่คือการวางรากฐานอันมั่นคง สู่อนาคต โดยทรงมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากรากฐานราก หวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และสามารถยืนหยัดอย่างมั่นคงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก บทความนี้มุ่งนำเสนอการวิเคราะห์เชิงลึกถึงพระราชกรณียกิจในมิติที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการทหารและความมั่นคง ด้านการพัฒนาและเศรษฐกิจ และมิติ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า พระราชปณิธานของพระองค์คือยุทธศาสตร์ระดับสูงสุดที่ผสาน "Soft Power" เข้ากับ "Strategic Resilience" อย่างแท้จริง

มิติด้านการทหารและความมั่นคง “จิตอาสาคือกำลังพลของชาติ”

โครงการ "จิตอาสาพระราชทาน เราทำความดี ด้วยหัวใจ" เป็นพระราชกรณียกิจสำคัญที่สร้างพลังพลเรือน ในลักษณะ "กำลังพลสำรองทางสังคม" ซึ่งช่วยสนับสนุนกองทัพ และเสริมสร้างความมั่นคงจากรากฐานราก (Human Security) อย่างเป็นรูปธรรม โครงการนี้สร้างเครือข่ายอาสาสมัครทั่วประเทศ เสริมความเข้มแข็งของชุมชน และปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองดีในทุกวัย ซึ่งสะท้อนพระราชดำริให้ประชาชนมี "หัวใจอาสา" และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไม่ใช่ด้วยกำลังอาวุธ แต่ด้วยความสมัครใจและจิตสาธารณะ^๑ นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงห่วงใยและติดตามภารกิจของกองทัพทุกเหล่าทัพ โดยทรงเสด็จเยี่ยมกำลังพล ในพื้นที่ห่างไกล และพระราชทานแนวทางการปฏิบัติราชการให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งช่วยยกระดับขวัญกำลังใจ และเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างกองทัพกับประชาชน การพระราชทานขวัญและกำลังใจแก่ กำลังพลและพลเรือน การสร้างความมั่นคงจากรากฐานรากผ่านโครงการจิตอาสาพระราชทานฯ และการเชื่อมโยง "หัวใจ ของกองทัพกับหัวใจของประชาชน" เป็นเรื่องยืนยันถึงพระปรีชาสามารถในการสร้างความมั่นคงจากภายใน สู่ภายนอก แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security Theory) ซึ่งชี้ว่า

^๑ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์. (๒๕๖๒). พระราชดำรัสในพิธีเปิดโรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน. สืบค้นจาก <https://www.royaloffice.th>

ความมั่นคงมิใช่เพียงการป้องกันประเทศ แต่รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ความเชื่อมั่น และความสามัคคีของประชาชน ซึ่งเป็น “Strategic Enabler” หรือ พลังขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ที่มีพลังสูงสุดในการดำรงรัฐ^๒

จากประสบการณ์การศึกษาดูงานโครงการ “จิตอาสาพระราชทาน เราทำความดีด้วยหัวใจ” ณ หน่วยงานในพื้นที่ที่มีการบูรณาการภารกิจพัฒนาและบรรเทาสาธารณภัย ทำให้ข้าพเจ้าในฐานะนักศึกษาวิทยาลัยการทัพอากาศ ได้รับ “ประสบการณ์ตรง” ในการเรียนรู้พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ ที่ทรงมุ่งปลูกจิตสำนึกแห่งการเสียสละ ความสามัคคี และการสร้างพลังจากประชาชนเพื่อส่วนรวม ในมุมมองของข้าพเจ้า สิ่งที่น่าประทับใจมิใช่เพียงการทำกิจกรรมอาสา เช่น ปรับภูมิทัศน์ ขุดลอกคูคลอง หรือให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย แต่คือ กระบวนการ “สร้างพลเมืองเข้มแข็ง” ที่มีวินัย จิตสาธารณะ และความรักชาติอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งนี้คือหัวใจของ ความมั่นคงแบบใหม่ (New Security Paradigm) ที่ไม่ได้วัดจากจำนวนอาวุธหรืองบประมาณทางทหาร หากแต่วัดจากพลังความสามัคคีของพลเมือง ยิ่งเมื่อได้เห็นประชาชนหลากหลายวัยเข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจ ทั้งเด็ก เยาวชน ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ ไปจนถึงผู้สูงอายุ ยิ่งตอกย้ำว่าโครงการจิตอาสาเป็น Strategic Enabler หรือพลังขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ของความมั่นคงแห่งรัฐอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็น “พลังแฝง” ที่เชื่อมโยงระหว่าง “รัฐ-ประชาชน-ทหาร” และสามารถเสริมสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” ได้อย่างลึกซึ้ง ในเชิงยุทธศาสตร์ ข้าพเจ้ามองว่าโครงการจิตอาสาไม่ใช่เพียงกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ แต่คือ “นโยบายด้าน soft power” ที่ทรงพลัง โดยเฉพาะในยามประเทศเผชิญภัยพิบัติ วิกฤตสาธารณสุข หรือแม้แต่ความแตกแยกทางความคิด โครงการนี้สามารถเป็น “สะพานใจ” ที่เชื่อมความเข้าใจ ลดความเหลื่อมล้ำและกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างสันติ

มิติด้านการพัฒนาและเศรษฐกิจ “ต่อจิ๊กซอว์เกษตร-น้ำ-คน ให้มั่นคงอย่างยั่งยืน”

พระราชปณิธาน “ต่อจิ๊กซอว์ เกษตร-น้ำ-คน” กับการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติไทยอย่างยั่งยืนในยุคที่โลกเผชิญกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ภัยพิบัติ และวิกฤติภูมิอากาศ การมอง “ความมั่นคง” ผ่านเลนส์ของการทหารเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ ทรงสืบสานพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ รัชกาลที่ ๙ โดยชูพระปณิธานสำคัญในการพัฒนาชาติผ่านการต่อยอด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “การจัดการน้ำทั้งระบบ” ซึ่งเมื่อพิจารณาเชิงยุทธศาสตร์แล้ว แนวพระราชดำรินี้สอดคล้องกับทฤษฎี “ความมั่นคงแบบองค์รวม” (Comprehensive Security Theory) และสามารถวิเคราะห์ได้ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

๑. มิติเศรษฐกิจและความมั่นคงทางอาหาร ความพอเพียงคือภูมิคุ้มกัน การต่อยอดแนวคิด “เกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์” และโครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” ช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ยืดหยุ่นต่อภาวะวิกฤตลดการพึ่งพาตลาดภายนอก และเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกรไทย โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์วิกฤต เช่น โรคระบาดหรือราคาสินค้าเกษตรผันผวน แนวคิดนี้จึงสอดคล้องกับเป้าหมายของ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก อย่างชัดเจน

๒. มิติสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร น้ำคือยุทธศาสตร์ ไม่ใช่แค่ทรัพยากร พระราชปณิธานด้านการ “บริหารจัดการน้ำทั้งระบบ” ไม่ได้จำกัดเพียงการจัดสร้างแหล่งน้ำ แต่เป็นการใช้ภูมิปัญญาผสานกับเทคโนโลยีเพื่อจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมตาม “ภูมิสังคม” ของแต่ละพื้นที่ ทั้งการเก็บ กัก และใช้ตามฤดูกาล แนวทางนี้

^๒ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๕). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการเติบโตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังช่วยป้องกันวิกฤติระดับชาติ เช่น น้ำท่วม-ภัยแล้ง-ความขัดแย้งเชิงทรัพยากร ซึ่งกำลังกลายเป็นความท้าทายสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑

๓. มิติสังคมและทุนมนุษย์ คนคือศูนย์กลางของความมั่นคง โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ประชาชน “เรียนรู้ อยู่รอด และพึ่งพาตนเอง” ในพื้นที่ของตนเอง ไม่เพียงส่งผลต่อเศรษฐกิจ หากแต่เป็นกระบวนการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” และทักษะชีวิตที่ยั่งยืน แนวทางนี้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเน้นการยกระดับ “ทุนมนุษย์” และลดความเปราะบางทางสังคมในระยะยาว

๔. เชื่อมโยงสู่ยุทธศาสตร์ชาติ การบูรณาการแนวพระราชดำริกับทิศทางการพัฒนาประเทศ พระราชปณิธาน “ต่อจิ๊กซอว์ เกษตร-น้ำ-คน” สะท้อนการพัฒนาแบบองค์รวม ที่สอดคล้องกับทั้ง เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวคิด “SDGs” (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ) โดยเฉพาะเป้าหมายเรื่องความมั่นคงทางอาหาร น้ำสะอาด การศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำ และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นแกนกลางของ “ความมั่นคงแห่งชาติ” ในเชิงระบบ

มิติสังคมและวัฒนธรรม “สร้างพลเมืองดีมีวินัย คือเสาหลักของชาติ”

พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ มีเป้าหมายในการ “สร้างคนดี มีวินัย มีจิตสาธารณะ” ทรงให้ความสำคัญกับคุณธรรม ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติ ซึ่งเป็นรากฐานของความสามัคคีและสันติภาพภายในรัฐ^๓ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยไว้เป็นเครื่องมือสร้าง “Social Cohesion” หรือความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในชาติ ผ่านพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับดนตรี ศิลปะ และประเพณี โดยพระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของกิจกรรมทางวัฒนธรรมในหลายโอกาส พระบรมราโชบายที่ให้ความสำคัญกับ “วินัย ความรับผิดชอบ และการเป็นพลเมืองดี” ส่งผลให้หน่วยงานด้านการศึกษาทั่วประเทศปรับหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักคิดนี้ซึ่งนำไปสู่การสร้าง “ทุนทางสังคม” ที่เข้มแข็ง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทยยังเป็นรากเหง้าของความเป็นชาติและเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจและความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในชาติ^๔ สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถในการสร้างความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นรากฐานของความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ ทรงเป็นผู้นำที่เปี่ยมด้วยพระปัญญาและวิสัยทัศน์ ทรงสืบสาน รักษา และต่อยอดพระราชดำริเพื่อสร้าง “ความมั่นคงอย่างยั่งยืน” ให้แก่ประเทศไทยในทุกมิติ ทั้งการทหาร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พระราชกรณียกิจและพระบรมราโชบายของพระองค์ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ความมั่นคงทางทหาร เศรษฐกิจ สังคม จนถึงจิตวิญญาณของความเป็นชาติ พระราชกรณียกิจของพระองค์คือการวางรากฐานที่มั่นคงให้แก่แผ่นดินไทย ภายใต้หลักคิดแห่งความพอเพียง สมดุล และยั่งยืน

ในฐานะนักศึกษาวิทยาลัยการทัพอากาศ และในอนาคตอาจจะเป็นผู้นำในระดับยุทธศาสตร์ หรือในอีกฐานะคือ หนึ่งในพสกนิกรผู้จงรักภักดี ข้าพเจ้าขอตระหนักถึงสาระสำคัญของบทความนี้ ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พระราชปณิธาน “สืบสาน รักษา ต่อยอด” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิใช่เพียงแนวคิด แต่เป็นแผนที่นำทาง

^๓ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๒). พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐. สืบค้นจาก https://op.chandra.ac.th/plan/images/pdf/plan_law%20R10.pdf

^๔ แนวหน้า. (๒๕๖๕, ๑๘ กันยายน). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยในทุกมิติ. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/669535>

สู่ความมั่นคงที่แท้จริงของชาติ ครอบครัวทั้งมิติทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณ ความมั่นคงของชาติ ไม่ได้อยู่ที่อาวุธยุทธโธปกรณ์เพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่หัวใจของประชาชนทุกคน การมีจิตอาสา การพึ่งพาตนเองได้ ทางเศรษฐกิจ และการมีวินัยในสังคมคือรากฐานสำคัญที่พระองค์ทรงมุ่งมั่นสร้างให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ข้าพเจ้าขอแสดงความตั้งใจตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะน้อมนำแนวทางพระราชทาน เหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติในทุกบทบาทของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้นำองค์กร หรือในฐานะพลเมืองคนหนึ่งของชาติ

หากมีโอกาสเป็นผู้นำองค์กร ข้าพเจ้าจะมุ่งมั่นส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มี "จิตอาสา" และ "จิตสาธารณะ" โดยปลูกฝังค่านิยมแห่งความรับผิดชอบ วินัย และการเสียสละ เพื่อสร้างกำลังพลที่มีคุณภาพ ทั้งกายและใจ พร้อมรับใช้ชาติในทุกสถานการณ์ นอกจากนี้ จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างความยั่งยืน และในฐานะพลเมือง ข้าพเจ้าจะหมั่นศึกษาและเผยแพร่พระราชปณิธาน "สืบสาน รักษา ต่อยอด" ให้แพร่หลายในชุมชนและสังคม เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงความสำคัญและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง และสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อร่วมสร้างสังคมที่เข้มแข็งและเป็นปึกแผ่น ข้าพเจ้า ขอปฏิญาณตนว่าจะน้อมนำแนวทางพระราชดำริมาสู่การปฏิบัติหน้าที่ของตน ทั้งในฐานะข้าราชการทหารและพลเมืองไทย เพื่อธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติและถวายพระเกียรติยศแห่งพระราชปณิธานให้คงอยู่คู่แผ่นดินตลอดไป

ท้ายสุดนี้ ขออันเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ข้าราชการทหารทุกนายเพื่อขวัญกำลังใจ และสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้เป็นนายทหารที่ดีของพระราชา มีใจความว่า “นายทหารนั้น ต้องเป็นทั้งตัวอย่างและผู้นำที่ดี กล่าวคือ ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มกำลัง ตลอดจนหาประสบการณ์เพิ่มเติม และหมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ เพื่อพัฒนาตนเองและหน่วยงานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ อีกทั้งต้องสังวรระวังความประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบวินัยอันดี เป็นตัวอย่างและมาตรฐานของหน่วย มีความอดทนเสียสละ สุจริตและซื่อตรงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อหน้าที่การงาน ถ้านายทหารทุกคนสามารถเป็นตัวอย่างและผู้นำที่ดี ทั้งในการปฏิบัติงานและการประพฤติปฏิบัติตนงานทุกส่วนของกองทัพก็จะดำเนินก้าวหน้าไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะอำนวยผลให้ชาติบ้านเมืองของเราตั้งมั่นอยู่ด้วยความผาสุกสงบ และมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป”^๕

^๕ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช และสถาบันการศึกษาทางทหารต่างประเทศ กับพระราชทานกระบี่แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ (โคกหนองนาโมเดล). สืบค้นจาก <https://train.cdd.go.th/wp-content>
- แนวหน้า. (๒๕๖๕, ๑๘ กันยายน). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยในทุกมิติ. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/669535>
- โรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน. (ม.ป.ป.). หลักสูตร หลักการ และเป้าหมายของโครงการจิตอาสาพระราชทาน. สืบค้นจาก <https://www.royaloffice>.
- สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์. (ม.ป.ป.). ข่าวกในพระราชสำนัก พระราชประวัติ โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์. สืบค้นจาก www.royaloffice.th
- สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์. (๒๕๖๒). พระราชดำรัสในพิธีเปิดโรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน. สืบค้นจาก <https://www.royaloffice.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๕). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๒). พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐. สืบค้นจาก https://op.chandra.ac.th/plan/images/pdf/plan_law%20R10.pdf